

УДК 369.032

Т. П. Козарькандидат наук з державного управління, доцент
Класичний приватний університет**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

У статті проаналізовано діяльність вищої освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні. Розглянуто проблеми розвитку та особливості формування сучасної державної освітньої політики.

Ключові слова: державна освітня політика, вища освіта, реформи, вищі навчальні заклади.

I. Вступ

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, модернізації змісту освіти та організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя.

Як показує світовий досвід, освіта й суспільство не віддільні один від одного, що являє єдину систему. І якщо реформуванню та відновленню підлягають умови й чинники, безпосередньо пов'язані зі становленням особистості, її культурним і духовно-моральним розвитком, то незамінним засобом такого розвитку є утворення і все, що пов'язано з ним. Одним з найважливіших напрямів країни є пріоритетний розвиток освітньої сфери, яка для багатьох країн була, є і залишається стратегічним об'єктом зростання, оскільки створює найефективніший, найпотужніший інвестиційний ресурс – людський потенціал.

Інноваційний розвиток освіти України актуалізує проблему якісного оновлення відкритої системи єдиного освітнього простору та її найважливішої складової – освітньої системи на основі формування та розвитку єдиного інформаційного простору. Як відомо, від ефектності діяльності цієї системи, професійної компетентності залежить загальний рівень розвитку молодого покоління, рівень зростання його економічного та соціального статусу.

II. Постановка завдання

Метою статті є реалізація державної освітньої політики та сприяння забезпечення політико-економічних особливостей реалізації державної освітньої політики високого рівня, здатних компетентно впроваджувати інноваційні освітні технології, сприяти подальшому соціально-економічному розвитку України.

III. Результати

Державна освітня політика спрямована на забезпечення суспільства знаннями, необхідними для суспільного розвитку. Для досягнення цієї мети держава здійснює узгодження різних суспільних процесів, які впливають на “виробництво знань” та “виробництво фахівців”, які ці знання застосовують. Зазначені процеси можуть відбуватися як у сфері освіти, так і поза нею. Для забезпечення освітнього процесу необхідні також й умови, що не стосуються безпосередньо змісту освіти: наявність кваліфікованих кадрів, забезпечення інфраструктури, відсутність екстремістських політичних впливів, наявність нормативно-правової бази освітньої діяльності тощо [1].

Незважаючи на твердження багатьох фахівців, усвідомлення пріоритетності розвитку освіти в нашому суспільстві повністю не відбулося, в результаті чого залишаються зруйнованими зв'язки між духовними гуманістичними традиціями народів, філософією освіти, освітньою політикою, політикою прийняття управлінських рішень на всіх рівнях і довготривалою стратегією в цій області.

Винятковість аналізу на початку XXI ст. тих глобальних тенденцій, які, зародившись у XX ст., матиме продовження у новому столітті, кидаючи тим самим виклик людської цивілізації, виклик її здатності протистояти, руйнівним тенденціям і підтримати тенденції творчі, прогресивні на основі тих пріоритетів та принципів, які адекватно відповідають зміненим реальностям суспільного розвитку. Цей виклик безпосередньо стосується сфери освіти, яка покликана коригувати свої пріоритети й цінності, враховуючи не тільки актуальні, а й перспективні, довготривалі запити людини й суспільства. Іншими словами, нова філософія політики та нова політика освіти повинні сформувати й нову освітню парадигму, яка відобразить потреби людської цивілізації в XXI ст.

Особливої значущості проблеми освіти, яка стала однією з найважливіших сфер люд-

ської діяльності, набули наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Величезні досягнення в цій галузі вже лягли в основу грандіозних соціальних і науково-технічних перетворень людства. Водночас розширення сфери освіти та зміна її статусу супроводжуються загостренням проблем, що свідчить про прояв кризових явищ. Підґрунтям, що уможливить подолання кризи освіти, може служити розвиток нових економічних механізмів і освітніх технологій. Проте використання нових інформаційних і комунікаційних технологій призведе до підвищення ефективності освіти тільки в тому разі, якщо розвиток технологічної підсистеми освіти буде супроводжуватися радикальними змінами у всіх інших підсистемах педагогічної, організаційної, економічної, а також істотно зачіпати теоретичні та методологічні основи освіти з метою створення нової освітньої парадигми – глобальної системи відкритого, гнучкого, індивідуалізованого, що творить знання, безперервної освіти людини протягом усього його життя.

Зростає принципова значущість характеру управління освітою в процесі формування нових освітніх систем. Особливості управління цією системою в новому тисячолітті відображені в необхідності вирішення проблем освіти не тільки на рівні національних освітніх систем, а й на рівні національної загальнодержавної політики, і на міжнародному, глобальному рівнях. Це, в свою чергу, вимагає виділення державою пріоритетів у розвитку перспективних освітніх систем, перегляду ролі й функцій держави у фінансуванні та організації освіти, залучення в сферу освіти позабюджетних коштів і податкового стимулювання інвестицій у неї, використання у вирішенні проблем освіти різних соціальних інститутів, переважно, підприємств та сім'ї, а також перегляду ролі навчальних закладів і самих учнів в організації освітнього процесу.

Особливістю реалізації державної освітньої політики є те, що вона стає більш мобільною, здатною адекватно реагувати на зміни в сфері освіти, щодо впровадження стимулів до постійного професійного вдосконалення освітніх послуг. Для здійснення стабільного розвитку державою необхідно забезпечити: реалізацію державних і регіональних програм стосовно освітнього контенту; забезпечення національного й регіонального моніторингу якості освіти; проведення наукових досліджень із актуальних проблем розвитку освіти; створення умов для реалізації державної освітньої політики, різноманітних освітніх моделей, форм і засобів отримання освіти.

Важливістю проблем цивілізаційної модернізації української системи освіти, яка переживає далеко не найкращі часи, є створення вітчизняної системи відкритої освіти та ефективного вдосконалення його первинної форми – дистанційної освіти.

Особливості сучасного етапу реалізації державної освітньої політики в розвитку системи освіти передбачають реформування цієї системи і подолання наявних перекосів і труднощів у процесі початкових перетворень. Істотні зміни змушують політиків розглядати освіту як вищий пріоритет у системі державних цілей. Воно фактично стає єдиним механізмом, який може забезпечити відтворення інтелекту, сформувати нову суспільну свідомість, новий світогляд, здатні змінити прагматизм людини та стабілізувати справжні моральні орієнтири й цінності.

Масштабність освітньої сфери, її інерційність уповільнюють у ній кризові й руйнівні процеси, видимі наслідки. Проте вихід із занепаду з цих же причин є тривалим і трудомістким. Однією з найвагоміших методологічних позицій дослідження розвитку державного управління якістю вищої освіти є системний підхід, системний метод і системний аналіз [2].

Під системним підходом у науці розуміють принцип пізнавальної і практичної діяльності, що постає у вигляді певного узагальненого правила, вимоги до пізнавальної та практичної діяльності [3].

Освіта й освіченість є неодмінним атрибутом і параметром практичної користі й ефективності функціонування політичної еліти сучасних держав. Так, концептуально-наукове забезпечення соціально-економічних і політичних перетворень має наукові підстави, однак наука поставляє політичній практиці багатоваріантний вибір практично-політичних рішень. Утім вибір окремого варіанта соціально-політичних перетворень і його практична реалізація цілком залежать від позиції політиків-практиків, тобто певною мірою від ступеня інтелектуальності та освіченості політичної еліти держави. Ще більшу потребу в освіченості політичної еліти відчуває держава, яка перебуває в перехідних, кризових обставинах розвитку, невизначеність якого вимагає витончених політичних технологій, а їх, принаймні, необхідно знати.

Проблема освіти в сучасному світі є традиційним об'єктом уваги з боку зарубіжних і українських авторів, які розглядали різні його аспекти. Можна виділити кілька напрямів, які розкривають взаємозв'язки суспільства й освіти, політики та освіти, управління сучасною освітою, актуальні проблеми освітньої політики, досвід західних держав в освітній сфері:

- взаємозв'язок і взаємодія освіти й політики, освіти як соціального інституту суспільства, вплив інститутів громадянського суспільства на систему освіти, роль держави в регулюванні процесів і явищ освітньої практики;
- аналіз внутрішніх процесів і явищ, характерних для сучасних освітніх систем, суперечності та тенденції розвитку цих систем, характеристика глобальних і націо-

нально-державних систем освіти, світовий досвід освітньої практики та національні пріоритети його реалізації;

- дослідження проблем інформатизації сучасної освіти, присвячені проблемам освітньої філософії, політики та практики подолання гострої соціально-економічної кризи, обґрунтуванню місця й ролі освіти в умовах становлення державності, баченню тенденцій подальшого вдосконалення і розвитку системи освіти тощо.

Сучасна практика реформування державної освітньої політики відчуває гостру потребу в концептуальному забезпеченні за багатьма напрямками її перетворення і вдосконалення. Водночас у поглядах на стан і характер сучасної освітньої політики України, на шляху її якісного вдосконалення і розвитку відсутнє єдине розуміння того, що має стати змістом нової освітньої парадигми, достатнє наукове розуміння співвідношення між філософією політики та політикою освіти, державною політикою і освітньою практикою.

Освіта в новому українському суспільстві має постати як відкрите, індивідуалізоване явище, що постійно творить знання, робить їх модернізаційним засобом навчання і самонавчання людини. Якщо створення освітньої системи нового типу не знаходить відповідного рішення, якщо можливості нових інформаційних технологій натрапляють на консерватизм освітньої системи і не використовуються для цілей освіти, тоді сучасні технології можуть призвести не до розвитку особистості, а до її деформації через неправильне використання комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, зловживань нею [4]. Оновлений зміст реалізації державної освітньої політики разом з технологіями та політико-економічними особливостями має стати засадами нової державної освітньої політики.

IV. Висновки

Реформування системи освіти вкрай необхідне. На сьогодні воно носить переважно стихійний, і тому малоефективний характер, оскільки немає єдиної державної політики на рівні регіону, в якій освітня політика повинна займати пріоритетне місце. До цього додається відсутність дієвого механізму реалізації прийнятих регіональних рішень, у результаті чого всі програми залишаються у

вигляді декларацій, оскільки або не фінансуються бюджетом, або, якщо фінансуються, в недостатньому для їх реалізації обсязі.

Враховуючи нові економічні умови, реалізація державної освітньої політики передбачає забезпечення певного рівня конкурентоспроможності. Натомість змушена йти іншим шляхом, щоб дати можливість ВНЗ вижити в нових умовах. Ці завдання не сумісні між собою, якщо говорити про цілісну систему освіти регіону. Тому реалізація реформаційних процесів у державній освітній політиці здійснюється у вузьких межах: на галузевому рівні або ж на рівні окремого вищого навчального закладу.

Для подальшого розвитку соціуму експертами відведено детермінуючу роль утворенню "через усе життя", що дасть змогу сформувати нову суспільну свідомість, новий світогляд, змінити споживацьке ставлення людини до навколишнього світу, дати йому інший – гуманістичний – моральний орієнтир, іншу систему цінностей. Ці істотні зміни змушують політиків розглядати освіту як вищий пріоритет у системі державних цілей, який фактично стає механізмом, здатним забезпечити відтворення інтелекту. Таким чином, у новому столітті сфера підготовки кадрів набуває особливого статусу, оскільки людська цивілізація зможе вижити тільки як освітня цивілізація.

Список використаної літератури

1. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. – Київ : Ін Юре, 2003. – 416 с.
2. Шевченко С. О. Державно-громадське управління якістю вищої освіти в Україні: теоретико-методологічні засади та механізми практичної реалізації : монографія / С. О. Шевченко. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2011. – 263 с.
3. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – Київ : Консорціум з удосконалення менеджменту освіти в Україні, 2006. – 302 с.
4. Воронина Т. Перспективи обростання в інформаційному обществe [Електронний ресурс] / Т. Воронина. – Режим доступа: <http://www.for.ua.com/>.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2015.

Козарь Т. П. Социально-политические и политико-экономические особенности реализации государственной образовательной политики

В статье проанализирована деятельность высшего образования в условиях модернизации образования в Украине. Рассмотрены проблемы развития и особенности формирования современной государственной образовательной политики.

Ключевые слова: государственная образовательная политика, высшее образование, реформы, высшие учебные заведения.

Kozar T. Socio-Political and Political and Economic Characteristics of State Educational Policies

The article analyzes the activities of higher education in the modernization of the educational sector in Ukraine. The problems and peculiarities of formation of the modern national education policy.

Ukraine's integration into the global educational environment requires constant improvement of the national education system, finding effective ways to improve the quality of education, testing and implementation of innovative educational systems, the real guarantee equal access of all its citizens to quality education, modernization of educational content and organization of adequate global trends and requirements labor market and ensure continuity of education and lifelong learning.

The world experience, education and society can not be separated from each other, which is a single system. If reform and renewal subject to the conditions and factors directly associated with the development of the individual, its cultural, spiritual and moral development, is an indispensable tool for this development is the formation and everything associated with it.

Innovative development education Ukraine dwells upon the substantial renewal of a single open educational space and its most important component – the educational system based on the formation and development of a common information space. As is known, the effective operation of this system, professional competence depends on the overall development of the young generation, the growth rate of its economic and social status.

Key words: *public educational policy, higher education, reforms, higher educational establishments.*